

Grafimediabranche

Ontwikkeling economische conjunctuur 2025-3

A&O fonds
Grafimediabranche

Panteia

Grafimediabranche

Ontwikkeling economische conjunctuur 2025-3

Opdrachtgever

A&O fonds Grafimediabranche

Gepubliceerd

Zoetermeer, 24-10-2025

Projectnummer

11411

Versie

1

Status

Concept

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

	Samenvatting	4
	Belangrijkste conclusies	4
	Barometer	6
1	Economische klimaat	8
1.1	Achtergrond	8
1.2	Economische klimaat	8
1.2.1	Voorspelbaarheid economische klimaat	8
1.2.2	Ontwikkeling van het economische klimaat	9
1.3	Omzetontwikkeling	9
1.3.1	Totale omzetontwikkeling	9
1.3.2	Omzetontwikkeling voor de buitenlandse markt	10
1.4	Orderpositie	11
1.4.1	Oordeel over totale orderpositie	11
1.4.2	Oordeel over buitenlandse orderpositie	12
1.4.3	Waarde van de totale orderontvangst	12
1.4.4	Prognose van de waarde van de buitenlandse orderontvangst	13
1.4.5	Maanden werk aan opdrachten	14
1.5	Concurrentiepositie	14
1.5.1	Op de binnenlandse markt	14
1.5.2	Op de buitenlandse markt binnen de EU	15
1.6	Bedrijfsactiviteit	16
1.6.1	Productie	16
1.6.2	Investerings	16
1.6.3	Winstgevendheid	17
1.6.4	Bezettingsgraad en productiecapaciteit	18
1.7	Belemmeringen bij de bedrijfsuitoefening en personeelsontwikkeling	19
1.8	Waarde inkooporders	20
 Bijlage 1	 Toelichting op bronnen en grafieken	 21

Samenvatting

Belangrijkste conclusies

Economisch klimaat

- Iets meer dan de helft van de grafische ondernemers vindt momenteel de ontwikkeling van het economisch klimaat nog steeds (redelijk) eenvoudig te voorspellen.
- Sinds eind 2024 vindt 90% dat het economisch klimaat stabiel is.

Omzetontwikkeling

- Ongeveer de helft van de ondernemers laat weten dat de omzet het eerste halfjaar gelijk is gebleven. Onder de ondernemers die wel een verandering rapporteerden, was in het eerste kwartaal per saldo sprake van een omzetsdaling, gevolgd door een stijging in het tweede kwartaal.
- Voor het derde kwartaal van 2025 verwacht driekwart van de ondernemers een verdere stabilisatie van de omzet. Daarnaast voorziet 20% een daling en verwacht 6% een stijging van de omzet.
- Het beeld voor de buitenlandse omzet vertoont een vergelijkbaar patroon als dat van de totale omzet. Driekwart van de ondernemers rapporteerde het eerste half jaar van 2025 een stabilisatie van hun buitenlandse omzet.
- De vooruitzichten voor het derde kwartaal van 2025 zijn iets minder positief. Het aandeel ondernemers dat een stabiele buitenlandse omzet verwacht, neemt licht af. Ook het aandeel ondernemers dat een toename voorziet daalt enigszins, terwijl het aandeel dat een afname verwacht juist toeneemt. Per saldo wordt daarmee voor de buitenlandse markt een lichte omzetsdaling verwacht.

Orderpositie

- Verreweg de meeste bedrijven vonden begin 2025 dat hun orderpositie normaal was voor de tijd van het jaar. In de loop van het jaar is hierin echter verandering gekomen. Voor het derde kwartaal verwachten iets meer ondernemers dat hun orderpositie te groot zal worden, waardoor het aandeel dat de positie als normaal beschouwt, iets afneemt. Onder de bedrijven die hun orderpositie niet als normaal ervaren, blijft de meerderheid de positie echter te klein vinden, ondanks de toename van bedrijven met een te grote orderpositie.
- De waarde van de totale orderontvangst in de eerste twee kwartalen van 2025 is toegenomen ten opzichte van 2024. Ook voor het derde kwartaal van 2025 wordt verwacht dat deze stijging doorzet. Dit beeld wijkt in positieve zin af van de eerste kwartalen in 2024.
- In het derde kwartaal van 2025 beschouwt een zeer groot deel (85%) van de bedrijven die ook op de buitenlandse markt actief zijn, hun orderpositie als normaal. In de afgelopen maanden is echter het aandeel bedrijven dat de orderpositie te groot vindt, licht toegenomen.
- De prognose van de waarde van de buitenlandse orderontvangst is in de eerste twee kwartalen van 2025 toegenomen ten opzichte van 2024. Voor het derde kwartaal verwacht men een lichte daling. Dit beeld wijkt in negatieve zin af van het derde kwartaal in 2024.

- Het gemiddeld aantal maanden werk dat bedrijven in huis hebben is over geheel 2025 2,2 maanden. Dat is iets lager (1 week) dan in 2024.

Concurrentiepositie

- In de eerste twee kwartalen van 2025 gaf gemiddeld 80% van de ondernemers aan dat hun concurrentiepositie op de binnenlandse markt stabiel was gebleven. In juli nam het aantal ondernemers dat een verandering in hun positie ervoer toe, waardoor het aandeel dat de positie als stabiel beschouwde daalde tot 67%. Bijna 20% meldde een verbetering van de concurrentiepositie — 10 procentpunt meer dan in het voorgaande kwartaal — terwijl 14% een verslechtering rapporteerde, een toename van 5 procentpunt ten opzichte van het kwartaal ervoor.

Bedrijfsactiviteit

- De ontwikkeling van de productie is in de eerste twee kwartalen van 2025 grillig qua verloop. De bedrijfsactiviteit was in het eerste kwartaal van 2025 per saldo verslechterd. In het tweede kwartaal zagen we dat dit saldo zich herstelde. De prognose voor het derde kwartaal van 2025 wijst op een verdere stabilisering van de productie binnen de branche door een groter aandeel bedrijven die een gelijkblijvende productie voorziet.
- Meer dan twee derde van de bedrijven in de grafimediabranche verwacht dat de investeringen in 2025 zullen stabiliseren ten opzichte van een jaar eerder. Ten opzichte van de voorgaande kwartalen van 2025 zijn deze verwachtingen nauwelijks bijgesteld.
- In het eerste kwartaal zagen we dat de winstgevendheid per saldo was verslechterd. Voor het tweede kwartaal zagen we echter dat dit saldo zich herstelde. De prognose voor het derde kwartaal van 2025 wijst op een verdere stabilisering van de winstgevendheid binnen de branche.
- In het derde kwartaal van 2025 is de gemiddelde bezettingsgraad iets gedaald ten opzichte van de voorgaande kwartalen. Desondanks beschouwt nog steeds de overgrote meerderheid van de bedrijven deze gemiddelde bezettingsgraad als een normale situatie.

Belemmeringen bij de bedrijfsuitoefening en personeelsontwikkeling

- In het derde kwartaal van 2025 is het aantal ondernemers dat één of meerdere belemmeringen ondervindt bij de productie en/of zakelijke activiteiten iets toegenomen ten opzichte van 2024. Belemmeringen hebben vooral te maken met een tekort aan vraag, een tekort aan arbeidskrachten en financiële beperkingen.
- De meeste ondernemers in de grafimediabranche voorzien voor het derde kwartaal een stabilisatie van hun personeelsbestand. Dit is toename van 20% ten opzichte van het eerste halfjaar van 2025.

Waarde inkooporders

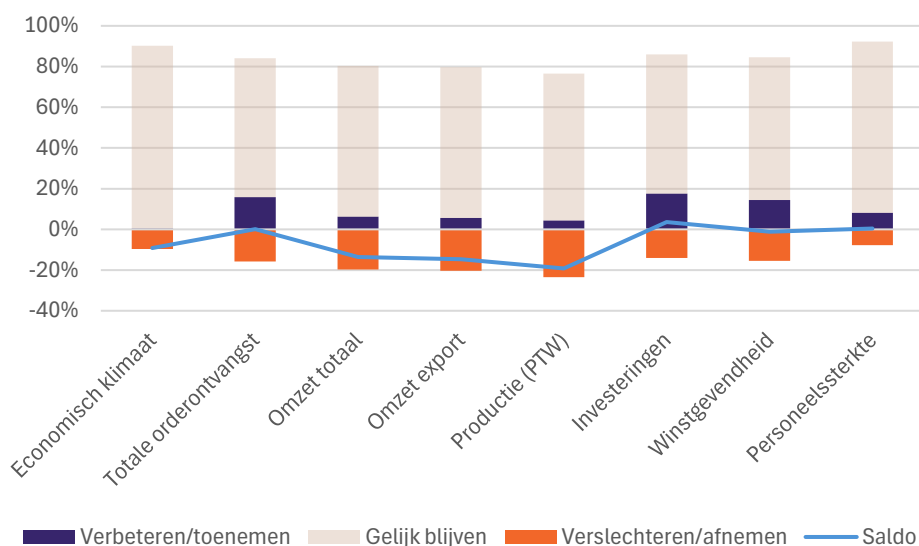
- Na een stijging in het afgelopen halfjaar spreken ondernemers de verwachting uit dat de waarde van hun inkooporders bij leveranciers in de komende drie maanden zal afnemen.

Barometer

In onderstaand figuur zijn de belangrijkste verwachtingen van grafische ondernemers voor de komende maanden van 2025 weergegeven.

Figuur 1 Barometer kwartaal 3/2025 met verwachting voor de komende maanden

Bron: CBS conjunctuurenquête

Economisch klimaat – De meeste ondernemers beschouwen het economisch klimaat als stabiel.

Orderontvangst en omzet – Voor de totale orderontvangst blijven de verwachtingen overwegend stabiel; de meeste ondernemers rekenen op een gelijkblijvend niveau. Bij de totale omzet overheerst eveneens stabiliteit; omdat een groter deel eerder een afname dan een stijging verwacht, is het saldo licht negatief. De exportverwachtingen zijn eveneens voorzichtig en per saldo negatief.

Productie en investeringen – De meeste ondernemers verwachten een stabiele productie. De rest verwacht vooral een afname. De verwachtingen voor investeringen blijven grotendeels stabiel. Iets meer ondernemers voorzien een toename dan een afname, waardoor het saldo licht positief is.

Winstgevendheid – De verwachtingen zijn overwegend stabiel. De meeste ondernemers voorzien geen verandering; iets meer verwachten een verslechtering dan een verbetering. Dit wijst op een voorzichtige inschatting van de winstontwikkeling.

Personeelssterkte – Op het gebied van werkgelegenheid blijven de verwachtingen stabiel. De meeste bedrijven voorzien geen uitbreiding of inkrimping van hun personeelsbestand.

Samengevat tonen de prognoses voor het derde kwartaal een overwegend stabiel beeld, met lichte verwachte daling bij de omzet en een duidelijk negatieve verwachting voor de productie.

1 Economische klimaat

1.1 Achtergrond

Deze kwartaalrapportage geeft een actueel beeld van de economische ontwikkeling binnen de grafimediabranche. De informatie is gebaseerd op kwartaalenquêtes onder grafische ondernemers. Zij delen hun ervaringen over de afgelopen maanden en hun verwachtingen voor de nabije toekomst. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) waarborgt dat de resultaten representatief zijn voor de gehele branche.

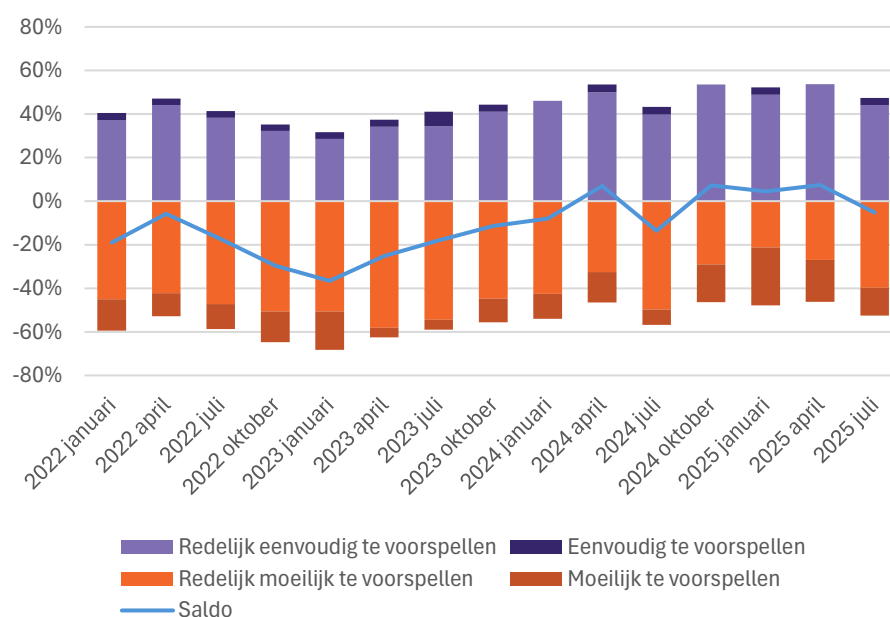
De economische trends worden weergegeven aan de hand van zeven thema's, ondersteund door grafieken. Elke grafiek laat de ontwikkeling sinds 2022 zien en, waar mogelijk, een vooruitblik op het derde kwartaal van 2025. Zo ontstaat een helder overzicht van de belangrijkste bewegingen in de sector.

1.2 Economische klimaat

1.2.1 Voorspelbaarheid economische klimaat

Ondernemers in de grafimediabranche zijn anno 2025 net zoals in de afgelopen jaren in meerderheid onzeker (53%) over de mate waarin het economische klimaat in Nederland te voorspellen is.

Figuur 2 Mate waarin het economisch klimaat te voorspellen is

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.2.2

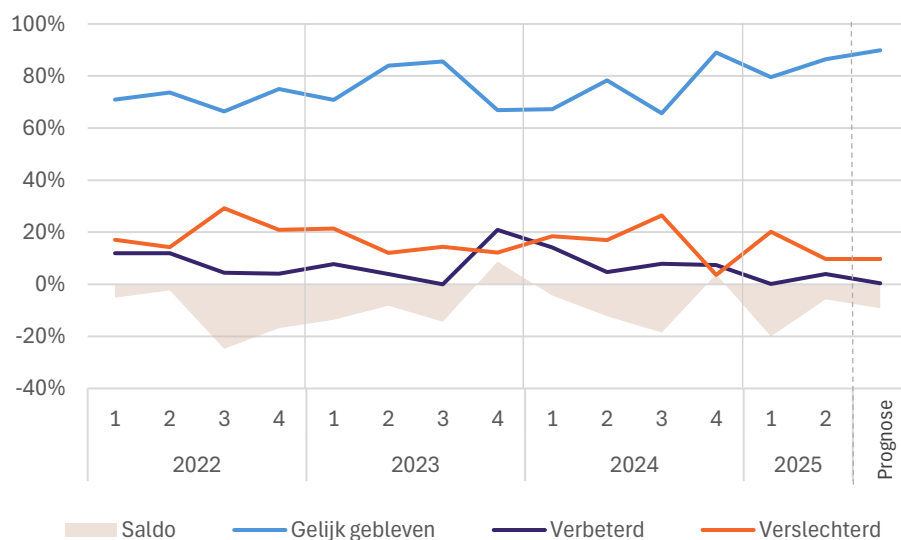
Ontwikkeling van het economische klimaat

Figuur 3 laat zien hoe grafische ondernemers het economische klimaat ervaren. Het merendeel (ongeveer 85%) ervaart het klimaat als stabiel en verwacht voor het derde kwartaal 2025 zelfs een lichte stijging ten opzichte van het vorige kwartaal (blauwe lijn in de grafiek).

Onder de ondernemers die wél een verschil merken, ziet een groter deel eerder een verslechtering dan een verbetering. Dit komt tot uiting in een negatief saldo tussen 'verbetering' en 'verslechtering' (beige vlak).

Ook de verwachtingen voor het derde kwartaal 2025 bevestigen dit beeld. Tien procent van de ondernemers voorziet een verslechtering van het economisch klimaat, terwijl slechts één procent een verbetering verwacht. Het saldo blijft daardoor negatief, wat duidt op een voorzichtige of terughoudende stemming binnen de branche.

Figuur 3 Ontwikkeling van het economische klimaat

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.3

Omzetontwikkeling

1.3.1

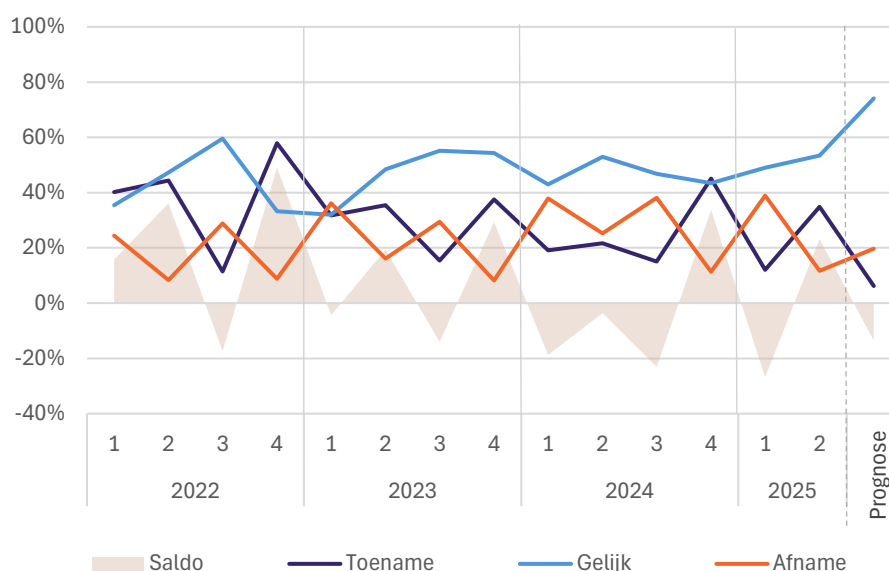
Totale omzetontwikkeling

Figuur 4 laat zien hoe de totale omzet zich de afgelopen kwartalen heeft ontwikkeld. Bedrijven konden daarbij aangeven in hoeverre hun totale omzet per kwartaal gelijk is gebleven, is toegenomen of juist is afgenomen.

Ongeveer de helft van de ondernemers laat weten dat de omzet het eerste halfjaar gelijk is gebleven (blauwe lijn). Onder de ondernemers die wel een verandering rapporteerden, was in het eerste kwartaal per saldo sprake van een omzetsdaling, gevolgd door een stijging in het tweede kwartaal. In dat kwartaal noteerde 35% van de bedrijven een stijging van de omzet, tegenover 12% die een afname meldde.

Voor het derde kwartaal van 2025 verwacht maar liefst 74% van de ondernemers een verdere stabilisatie van de omzet. Daarnaast voorziet 20% een daling en verwacht 6% een stijging van de omzet.

Figuur 4 Totale omzetontwikkeling

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.3.2

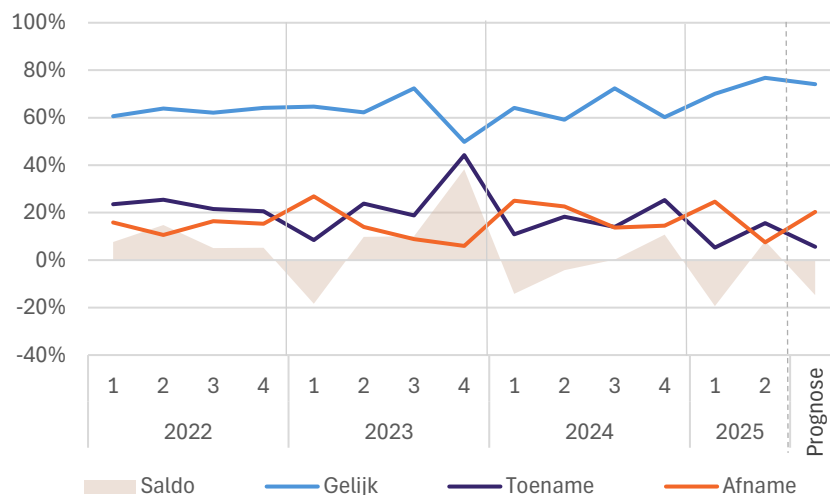
Omzetontwikkeling voor de buitenlandse markt

In figuur 5 wordt de omzetontwikkeling voor de buitenlandse markt weergegeven. Bedrijven konden daarbij aangeven in hoeverre hun buitenlandse omzet per kwartaal gelijk is gebleven, is toegenomen of juist is afgenomen.

Het beeld voor de buitenlandse omzet vertoont een vergelijkbaar patroon als dat van de totale omzet. Het aandeel ondernemers dat een stabilisatie rapporteerde ligt in het eerste halfjaar van 2025 echter aanzienlijk hoger, namelijk rond de 73% (blauwe lijn). Onder de ondernemers die wel een verandering in de buitenlandse omzet meldden, was in het eerste kwartaal per saldo sprake van een daling, gevolgd door een lichte stijging in het tweede kwartaal. In dat kwartaal gaf 16% van de bedrijven aan een toename te hebben gerealiseerd tegenover 8% die een afname rapporteerde.

De vooruitzichten voor het derde kwartaal van 2025 zijn iets minder positief. Het aandeel ondernemers dat een stabiele buitenlandse omzet verwacht, neemt licht af. Ook het aandeel ondernemers dat een toename voorziet daalt enigszins, terwijl het aandeel dat een afname verwacht juist toeneemt. Per saldo wordt daarmee voor de buitenlandse markt een lichte omzetsdaling verwacht.

Figuur 5 Buitenlandse omzetontwikkeling

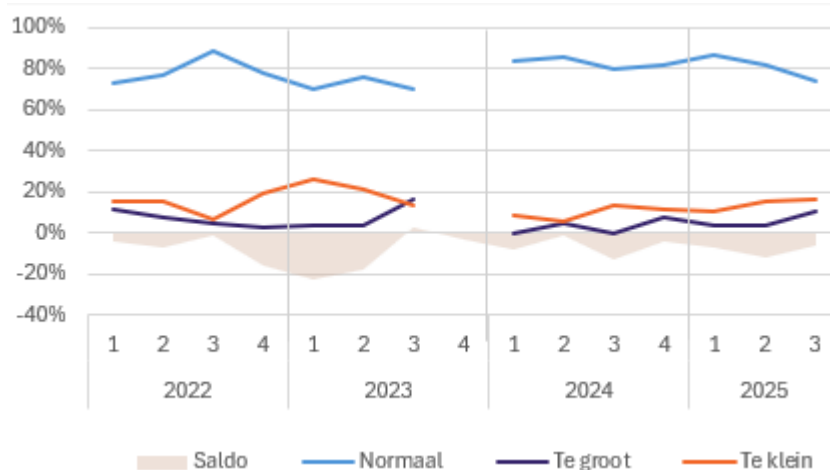
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.4 Orderpositie

1.4.1 Oordeel over totale orderpositie

Figuur 6 laat zien dat de orderpositie in het eerste kwartaal van 2025 voor een ruime meerderheid van de ondernemers (85%) stabiel en van normale omvang was. In het tweede kwartaal is dit aandeel licht gedaald, en in het derde kwartaal zet die daling verder door naar 74%. Deze afname komt vooral doordat meer ondernemers aangeven dat hun orderpositie juist te groot is. Die groep neemt sinds het begin van 2025 langzaam toe. Binnen de groep ondernemers die hun orderpositie niet als normaal ervaren, blijft echter de meerderheid van mening dat deze te klein is, ondanks de toename van bedrijven met een te grote orderpositie.

Figuur 6 Oordeel over totale orderpositie

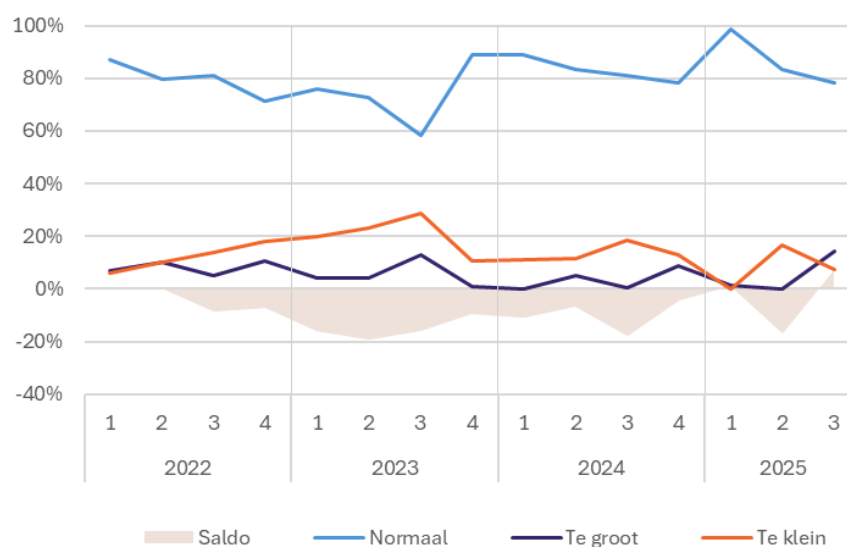
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.4.2

Oordeel over buitenlandse orderpositie

Figuur 7 toont een vergelijkbaar beeld bij bedrijven die drukwerk exporteren. Ook hier vindt een ruime meerderheid van de ondernemers (85% of meer) de orderpositie op buitenlandse markten van normale omvang. In juli 2025 is binnen deze groep een lichte daling zichtbaar. Toch blijft ook bij deze groep ondernemers het saldo tussen 'te groot' en 'te klein' al langere tijd negatief. Dit wijst erop dat een groei van de exportomzet slechts voor een beperkte groep drukkerijen geldt.

Figuur 7 Oordeel over buitenlandse orderpositie

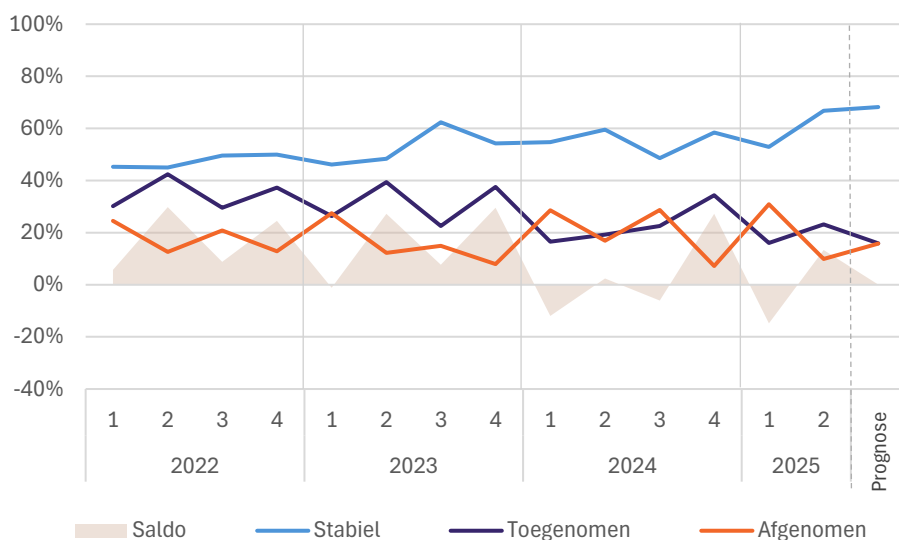
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.4.3

Waarde van de totale orderontvangst

Figuur 8 laat zien dat de waarde van de totale orderontvangst in de eerste twee kwartalen van 2025 is toegenomen ten opzichte van 2024. Ook voor het derde kwartaal van 2025 wordt verwacht dat deze stijging doorzet. Dit beeld wijkt in positieve zin af van de eerste kwartalen in 2024.

Figuur 8 Waarde van de totale orderontvangst

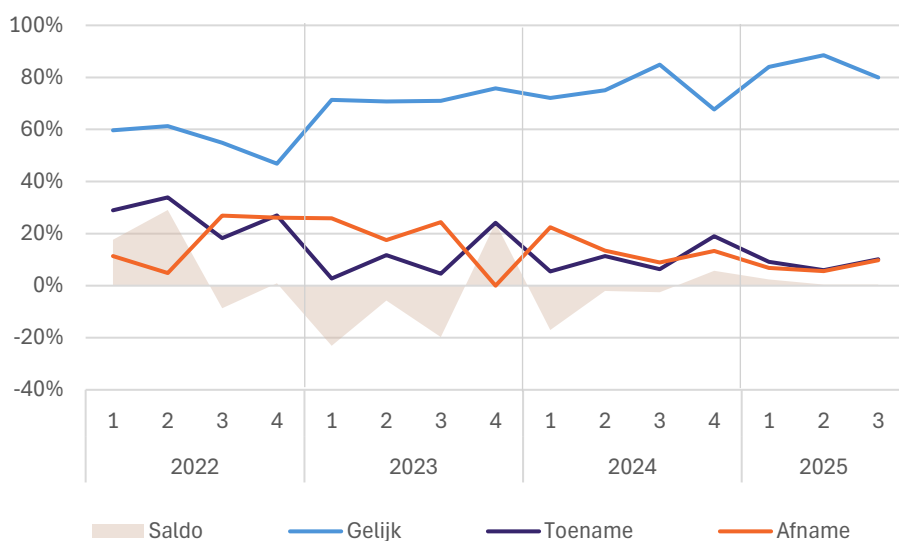
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.4.4

Prognose van de waarde van de buitenlandse orderontvangst

Figuur 9 laat zien dat prognose van de waarde van de buitenlandse orderontvangst in de eerste twee kwartalen van 2025 is toegenomen ten opzichte van 2024. Voor het derde kwartaal verwacht men een lichte daling. Dit beeld wijkt in negatieve zin af van het derde kwartaal in 2024.

Figuur 9 Prognose van de waarde van de buitenlandse orderontvangst

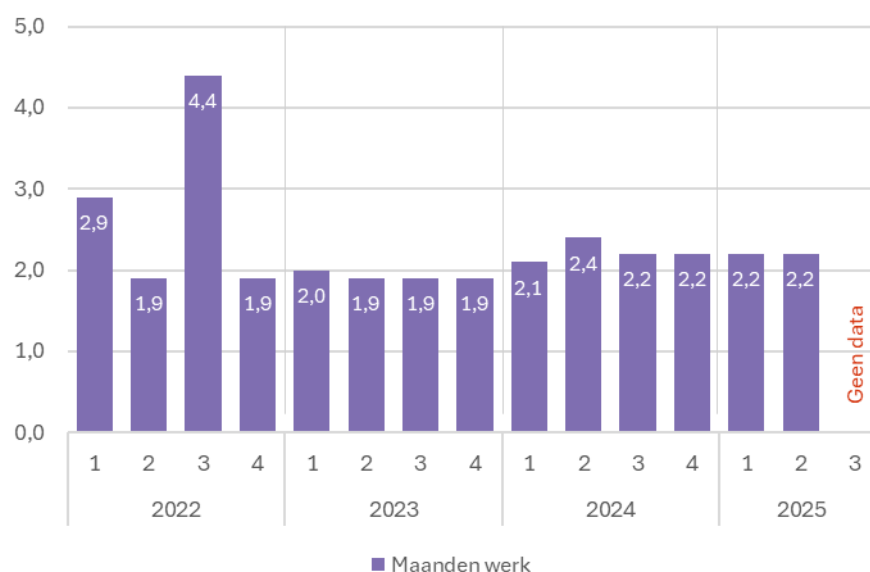
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.4.5

Maanden werk aan opdrachten

Figuur 10 toont hoeveel maanden werk bedrijven gemiddeld in portefeuille hadden. De grafiek laat dit zien voor alle kwartalen sinds 2022. In 2024 beschikten bedrijven gemiddeld over ongeveer 2,3 maanden werk, wat neerkomt op een verbetering van circa twee weken ten opzichte van de voorgaande jaren. In 2025 blijft de orderpositie in maanden werk nagenoeg gelijk aan die van 2024, met een gemiddelde van ongeveer 2,2 maanden.

Figuur 10 Orderpositie in maanden werk

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.5

Concurrentiepositie

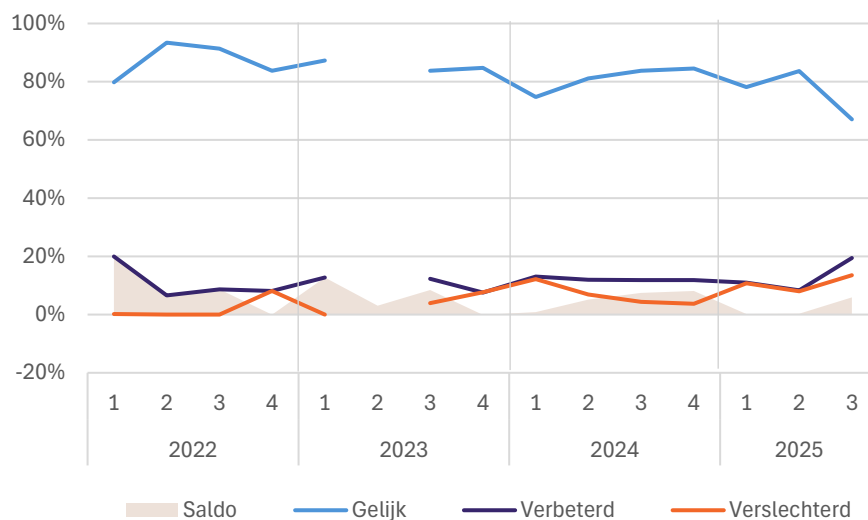
1.5.1

Op de binnenlandse markt

Figuur 11 laat zien hoe bedrijven hun concurrentiepositie op de binnenlandse markt beoordelen. In de eerste twee kwartalen van 2025 gaf gemiddeld 80% van de ondernemers aan dat hun concurrentiepositie op de binnenlandse markt stabiel was gebleven. In juli daalde dit aandeel aanzienlijk, tot 67%. Daardoor nam het aantal ondernemers toe dat een verandering in hun concurrentiepositie ervoer.

Bijna 20% meldde een verbetering van de positie — een stijging van 10 procentpunt ten opzichte van het voorgaande kwartaal — terwijl 14% een verslechtering aangaf, een toename van 5 procentpunt vergeleken met het kwartaal ervoor.

Figuur 11 Oordeel over de eigen concurrentiepositie op de binnenlandse markt

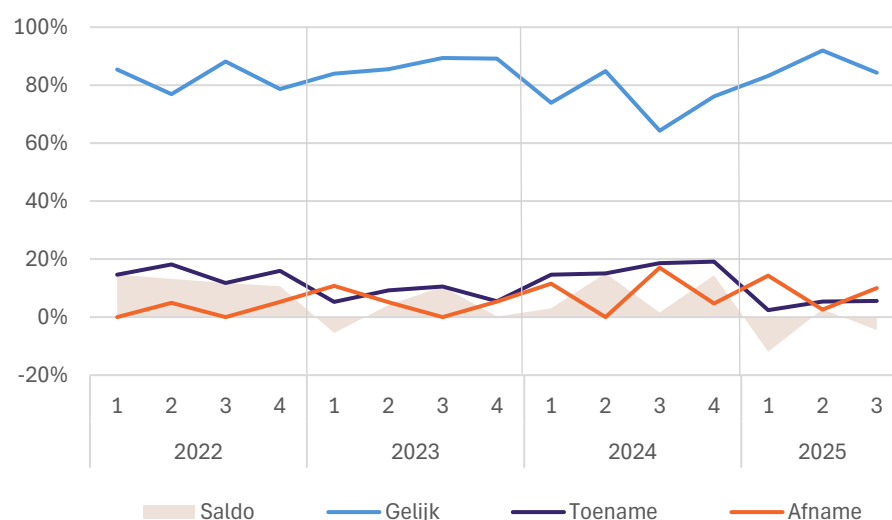
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.5.2

Op de buitenlandse markt binnen de EU

Figuur 12 toont dat het beeld over de concurrentiepositie op de buitenlandse markt binnen de EU over de kwartalen sterk wisselt. In het derde kwartaal van 2025 is er een lichte groei in de groep die een verslechtering van de positie ziet. Desondanks is nog steeds de ruime meerderheid (80%) van mening dat zijn concurrentiepositie onveranderd is.

Figuur 12 Oordeel over eigen concurrentiepositie op de buitenlandse markt binnen de EU

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.6 Bedrijfsactiviteit

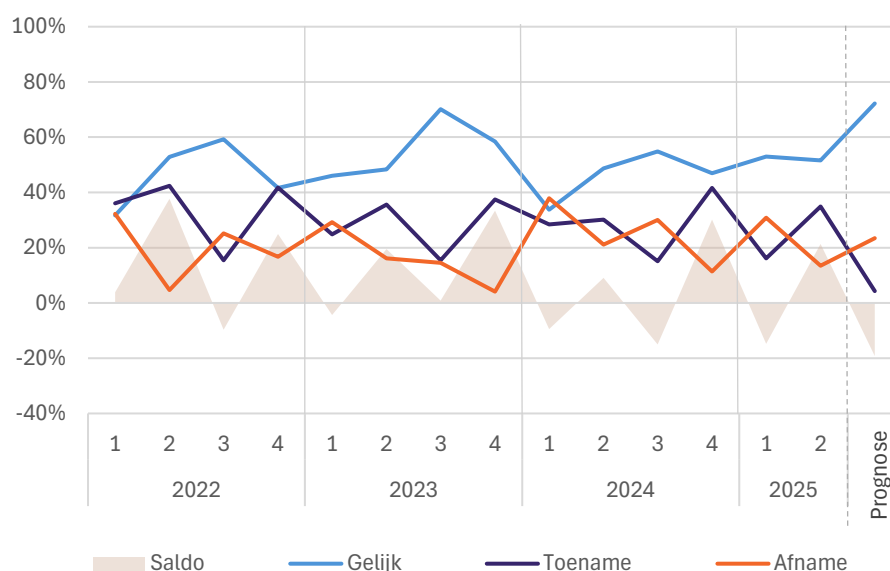
De bedrijfsactiviteit wordt inzichtelijk gemaakt aan de hand van het niveau van de productie / bedrijvigheid, investeringen, de winstgevendheid, de bezettingsgraad en het oordeel over de eigen productiecapaciteit.

1.6.1 Productie

De ontwikkeling van de productie is in de eerste twee kwartalen van 2025 grillig qua verloop. Figuur 13 toont dat de bedrijfsactiviteit in het eerste kwartaal van 2025 per saldo is verslechterd: het aandeel ondernemers dat een afname in productie rapporteert (31%), is groter dan het aandeel dat een toename in de productie had (42%). Daarnaast geeft iets meer dan de helft van de bedrijven aan dat de productie grotendeels stabiel is gebleven (53%). Voor het tweede kwartaal zien we dat dit saldo zich heeft hersteld (35% toename en 14% afname). Het aandeel bedrijven waarbij de productie gelijk bleef is vrijwel gelijk aan het eerste kwartaal (52%).

De prognose voor het derde kwartaal van 2025 wijst op een verdere stabilisering van de productie binnen de branche door een groter aandeel bedrijven die een gelijkblijvende productie voorziet. Tegelijkertijd neemt het saldo wel een negatieve waarde aan door een relatief groter aandeel ondernemers die een afname in de productie verwacht.

Figuur 13 Ontwikkeling van de productie toegevoegde waarde

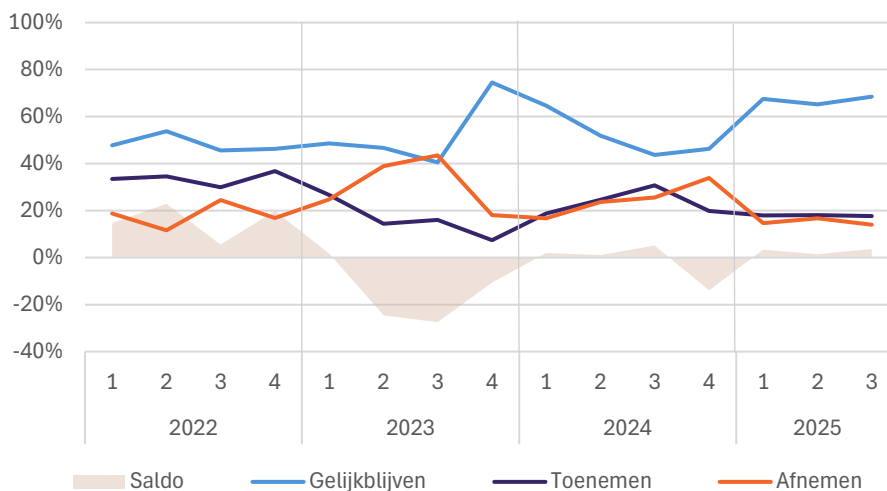

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.6.2 Investerings

Meer dan twee derde van de bedrijven in de grafmediabranche verwacht dat de investeringen in 2025 zullen stabiliseren ten opzichte van een jaar eerder (68%). Het aandeel bedrijven dat een toename van de investeringen voorziet (18%) ligt iets hoger dan het aandeel dat een afname verwacht (14%). Ten opzichte van de voorgaande kwartalen van 2025 zijn deze verwachtingen nauwelijks bijgesteld.

Figuur 14 Investerings

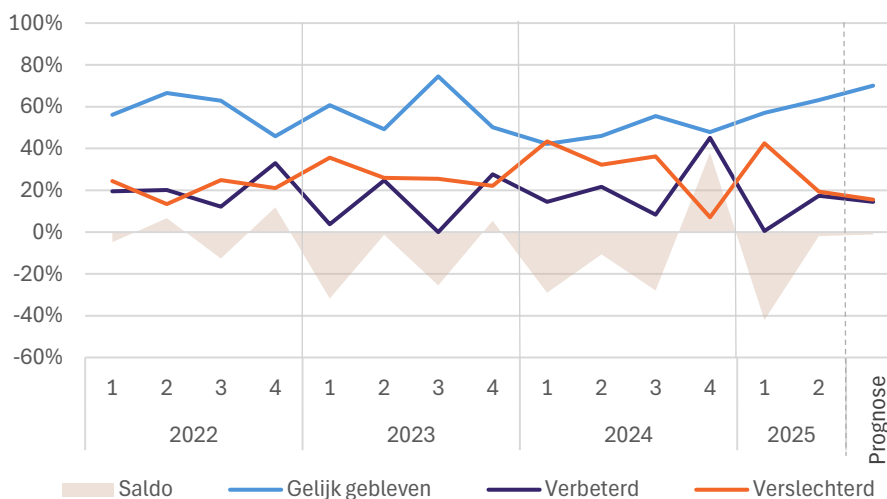
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.6.3

Winstgevendheid

Aan ondernemers in de grafimediabranche is gevraagd naar de winstgevendheid van hun onderneming. Uit figuur 15 blijkt dat de winstgevendheid in het eerste kwartaal van 2025 per saldo is verslechterd: het aandeel ondernemers dat een daling in winstgevendheid rapporteert (43%), is groter dan het aandeel dat een verbetering ziet (1%). Desalniettemin geeft het merendeel van de bedrijven aan dat de winstgevendheid grotendeels stabiel is gebleven (57%). Voor het tweede kwartaal zien we dat dit saldo zich heeft hersteld (17% verbeterd en 19% verslechterd) en ook het aandeel bedrijven waarbij de winstgevendheid gelijk bleef is toegenomen naar 63%. De prognose voor het derde kwartaal van 2025 wijst op een verdere stabilisering van de winstgevendheid binnen de branche.

Figuur 15 Winstgevendheid

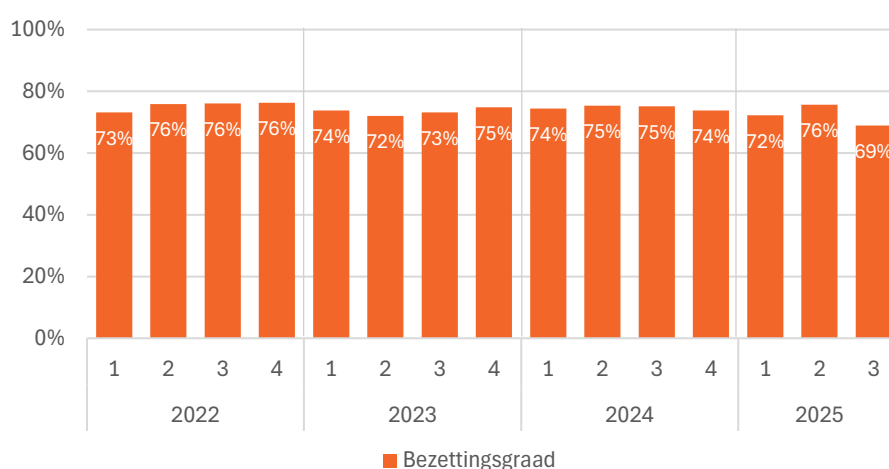
Bron: CBS conjunctuurenquête

1.6.4

Bezettingsgraad en productiecapaciteit

Figuur 16 toont de bezettingsgraad van de beschikbare productiecapaciteit. Hieruit komt naar voren dat er structureel overcapaciteit bij bedrijven in de grafimediabranche. De gemiddelde bezettingsgraad ligt in de periode 2022 tot en met het tweede kwartaal van 2025 gemiddeld genomen op 75% van de productiecapaciteit. In het derde kwartaal van 2025 komt de gemiddelde bezettingsgraad uit op 69%. Hiermee wordt de beschikbare productiecapaciteit minder goed benut dan in de kwartalen daarvoor.

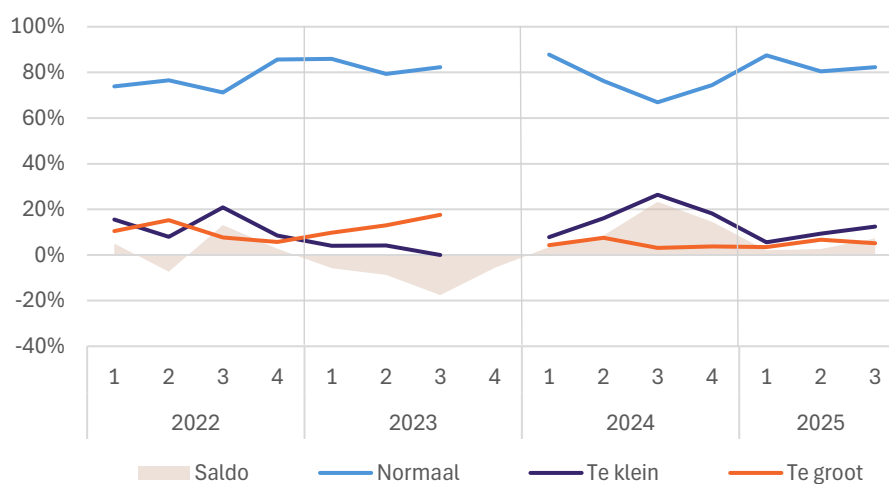
Figuur 16 Bezettingsgraad in de grafimediabranche

Bron: CBS conjunctuurenquête

Ondanks deze lichte daling, geeft 82% van de ondernemers aan dat de huidige productiecapaciteit, gelet op de verwachte afzetontwikkeling, als normaal wordt ervaren (figuur 17). Slechts 12% ervaart de capaciteit als te klein, terwijl 5% deze als te groot beschouwt.

Figuur 17 Oordeel over de productiecapaciteit

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.7

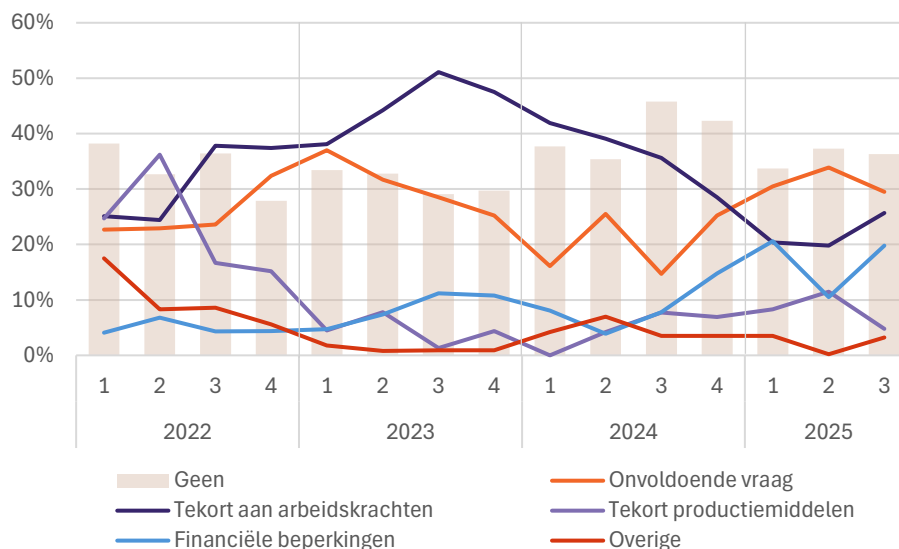
Belemmeringen bij de bedrijfsuitoefening en personeelsontwikkeling

Figuur 18 laat zien in hoeverre grafische ondernemers belemmeringen ervaren bij hun bedrijfsuitoefening. Net als in voorgaande jaren blijkt dat een meerderheid van de ondernemers (64%) één of meerdere belemmeringen ondervindt bij de productie en/of zakelijke activiteiten. Nog eens 36% geeft aan geen enkele belemmering te ervaren. Daarmee is het aandeel ondernemers dat hinder ervaart iets toegenomen ten opzichte van 2024, toen gemiddeld 60% van de bedrijven obstakels meldde.

Onder de ondernemers die belemmeringen ervaren, wordt een tekort aan vraag het vaakst genoemd (30%) in het derde kwartaal van 2025. Ook een tekort aan arbeidskrachten (26%) en financiële beperkingen (20%) worden relatief vaak als knelpunt genoemd. Een tekort aan productiemiddelen speelt daarentegen slechts bij 5% van de ondernemers een rol.

Ten opzichte van de vorige kwartalen valt op dat financiële beperkingen vaker een rol spelen te opzichte van 2024 (gemiddeld 9%). Hetzelfde geldt voor de vraag vanuit de markt (gemiddeld 20% in 2024). Het tekort aan arbeidskrachten wordt daarentegen minder vaak als een belemmering ervaren (gemiddeld 36% in 2024).

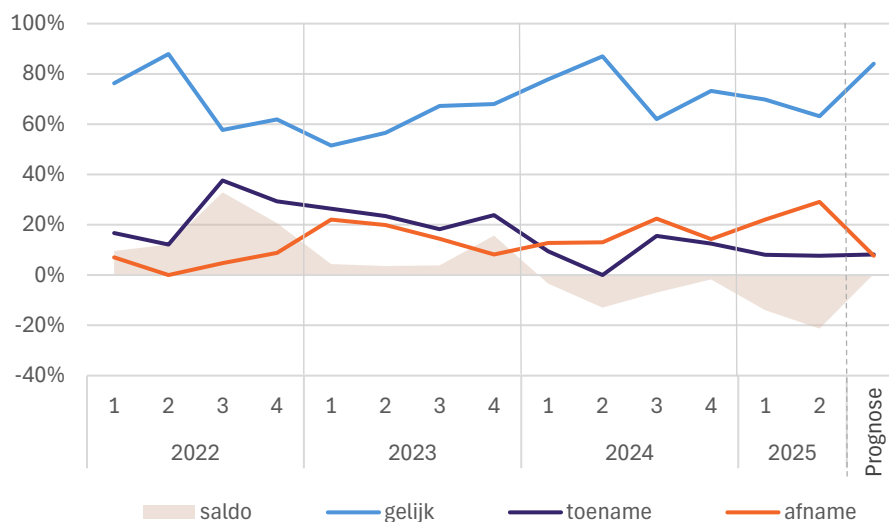
Figuur 18 Ervaren belemmeringen bij de bedrijfsuitoefening

Bron: CBS conjunctuurenquête

Figuur 19 laat zien hoe bedrijven aankijken tegen de (verwachte) ontwikkeling van hun personeelssterkte. De meeste ondernemers in de grafimediabranche voorzien voor het derde kwartaal een stabilisatie van hun personeelsbestand (84%). Dit is toename ten opzichte van het eerste halfjaar van 2025, waarin gemiddeld 67% aangaf dat de personeelsomvang gelijk is gebleven. Het aandeel ondernemers dat voor het derde kwartaal een afname in personeelssterkte verwacht, is bovendien aanzienlijk lager dan in de eerste helft van het 2025 (8% tegenover gemiddeld 26%), terwijl het aandeel ondernemers dat een toename voorziet vrijwel gelijk is (8%).

Figuur 19 Ontwikkeling van de personeelssterkte

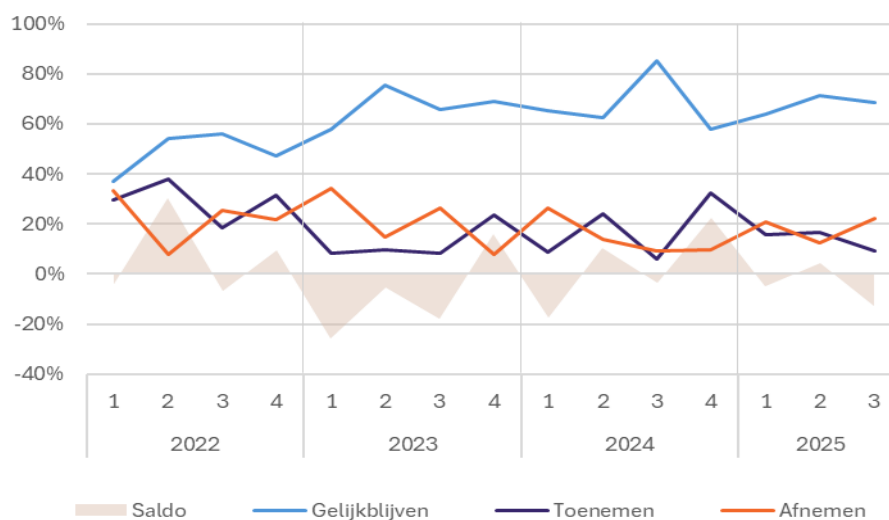

Bron: CBS conjunctuurenquête

1.8 Waarde inkooporders

Figuur 20 laat zien wat de verwachting is omtrent de totale waarde van inkooporders is van de grafische bedrijven bij leveranciers. Voor de komende drie maanden van 2025 verwachten iets meer ondernemers dat de waarde van de inkooporders zal afnemen. Het saldo 'toenemen versus afnemen' is hierdoor dan ook negatief.

Figuur 20 Verwachting omtrent de waarde van de orders die de ondernemers bij leveranciers verwachten te plaatsen

Bron: CBS conjunctuurenquête

Bijlage 1

Toelichting op bronnen en grafieken

1.1

Bronnen

De Conjunctuurenquête Nederland (COEN) van het CBS peilt onder ondernemers hun ervaringen en verwachtingen omtrent een groot aantal onderwerpen die samen een beeld geven van de bedrijfseconomische ontwikkeling in diverse branches. De enquêtes vinden maandelijks plaats, maar eens per kwartaal is de bevraging uitgebreider. De maandenquêtes worden uitgevoerd in opdracht van de Europese Commissie. Het CBS voert de kwartaalquêtes uit in samenwerking met MKB Nederland, VNO-NCW, het EIB en de KvK.

Het CBS biedt alleen de mogelijkheid om de resultaten naar branche uit te splitsen indien dit een betrouwbaar representatief beeld van deze branche oplevert. Bij het raadplegen van deze branchegegevens is het niet mogelijk statistische verbanden te leggen met bijvoorbeeld de grootteklasse of de hoofdactiviteit van de bedrijven. De consequentie is dat daarom alleen een gemiddeld beeld ontstaat op brancheniveau zonder de mogelijkheid deze verder uit te splitsen naar deelsegmenten.

1.2

Grafieken

Databewerking

De van CBS verkregen data betreft voornamelijk uitsplitsingen naar percentages bedrijven per antwoordcategorie zoals in de grafieken vermeld wordt. In een enkel geval gaat het om absolute gemiddelden zoals bijvoorbeeld percentage capaciteitsbenutting of aantal maanden werk. Bij een aantal onderwerpen wordt de antwoordcategorie “n.v.t.” door ons weggelaten, waarna de overige antwoorden naar een totaal van 100% worden omgerekend. Hierdoor hebben de resultaten in dat geval alleen betrekking hebben op bedrijven die deze activiteiten ook daadwerkelijk uitvoeren. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bedrijven die zelf drukwerk exporteren of daadwerkelijk werkzaamheden uitbesteden.

Terugblik en prognose

Bij alle onderwerpen wordt over enkele jaren allereerst weergegeven hoe bedrijven terugblikten op de afgelopen periode, respectievelijk de afgelopen drie maanden. Deze data zijn beschikbaar tot en met het tweede kwartaal van 2025. Over het derde kwartaal 2025 spreken bedrijven in de juli-enquête een verwachting uit. Deze verwachting wordt in de desbetreffende grafieken als prognose 2025 weergegeven. Tenslotte worden sommige onderwerpen uitsluitend vanuit de huidige situatie gepresenteerd, dus zonder terugblik of prognose. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij de belemmeringen die bedrijven ervaren bij hun bedrijfsuitoefening.

Trends

De grafieken tonen de periode 2022 tot en met het derde kwartaal 2025, waardoor de ontwikkeling in de cijfers zichtbaar wordt en als trend kan worden geduid.